

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการทบทวนจุดมุ่งหมาย นโยบาย ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 สรุปได้ว่า

ประเด็นการพึ่งตนเองนั้น ข้อความเชิงนโยบายจากแผนฯ ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การศึกษาคควรมุ่งพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คิดเป็น ทำเป็น ดำรงตนเป็น และแก้ปัญหาเป็น ให้จัดการศึกษาให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพได้ ส่วนการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติยังเป็นปัญหาอยู่... สำหรับการพึ่งตนเองของชุมชน ท้องถิ่นและสังคมขนาดใหญ่ของประเทศ นโยบายที่บ่งบอกให้ชัดเจนว่าการศึกษาคควรจัดให้ชุมชนพึ่งตนเองได้นั้นไม่มีจะมิกกล่าวแต่เพียงว่าให้พยายามจัดการศึกษาให้สนองความต้องการของท้องถิ่น พยายามให้ผู้สำเร็จการศึกษากลับไปทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น ในประเด็นนี้ ควรอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำนโยบายการศึกษาของชาติจะได้พยายามจัดให้เป็นจุดมุ่งหมายเป็นอุดมการณ์หนึ่งที่พยายามจัดการศึกษาให้ชุมชนหรือท้องถิ่น รวมถึงสังคมขนาดใหญ่ คือประเทศ สามารถพึ่งตนเองได้ ความเป็นไทแก่ตัวเอง... (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ ใน ใวาท สุทธนารักษ์, บรรณาธิการ 2529 : 142)

ประเด็นเรื่องการพึ่งตนเอง เริ่มมาปรากฏชัด เจนขึ้นในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานพัฒนาการศึกษาและการฝึกอบรม อันเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาคุณภาพคนและแรงงานไว้ว่า

เพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสติปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรมและวัฒนธรรม มีพละนาามัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีที่เหมาะสม และเป็นกำลังในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2530 : 82)

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนปรับปรุงกลไกการพัฒนาสังคมไว้ว่า

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนโดยเฉพาะชุมชนและครอบครัวได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ และสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาวต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2530 : 104)

วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ และ ประโยชน์ เจริญสุข (2529 : 6) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาประเทศ พ.ศ. 2530 - 2534 ไว้ว่า การพัฒนาชุมชนชนบทจะต้องมีแนวคิดในการส่งเสริมการพึ่งตนเอง (Self-Reliance) โดยมีแนวทางที่สอดคล้องกับการเน้นการพัฒนาโดยการรับใช้และมีศูนย์กลางที่ประชาชนและชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการขจัดอำนาจนิยมและแนวทางที่เน้นการประหยัด

ในส่วนของพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) นั้น ประเด็นเรื่องการพึ่งตนเองปรากฏ เฉพาะในวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งกล่าวว่า

เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ นอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ได้รับการศึกษาที่เป็นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ สามารถทำงานเป็นกลุ่ม มีคุณธรรม ศีลธรรม ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทันต่อเหตุการณ์ มีโอกาสพัฒนาทักษะและวิชาชีพตามความจำเป็น สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529 : 55 - 56)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า แนวคิดในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองของบุคคลและชุมชน ได้ถูกกำหนดขึ้นเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐในปัจจุบัน ซึ่งนอกจากความสนใจดังกล่าวจะปรากฏในแผนพัฒนาฯ ของรัฐและข้อเรียกร้องจากนักวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนาสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ กลุ่มศึกษานโยบายและทิศทางการศึกษาไทย** และสำนักงานคณะกรรมการ

* ดูรายละเอียดใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันวิจัยสังคม, โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา, "ทิศทางการพัฒนาสังคมเพื่อการพึ่งตนเองกับงานพัฒนาภาคเอกชน" (กรุงเทพมหานคร : โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา, 2528). (อัดสำเนา)

** ดูรายละเอียดใน โอวาท สุทธนารักษ์, บรรณาธิการ, "ผลกระทบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มีต่อการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง" (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529). (อัดสำเนา)

วิจัยแห่งชาติ ร่วมกับ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย* ก็ได้จัดให้มีการสัมมนา เพื่อแสวงหาความชัดเจน ในยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองอย่างต่อเนื่อง

สาเหตุที่แนวความคิด ในการพัฒนา เพื่อการพึ่งตนเองของบุคคล และชุมชนกำลังได้รับความสนใจดังกล่าวก็เพราะยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาในรอบกว่า 2 ทศวรรษ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - ฉบับที่ 5 นั้น ได้ตั้งอยู่บนรากฐานของทฤษฎีแบบการสร้างควมทันสมัย (Modernization Theory) และทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบนีโอคลาสสิก (Neo-classical Growth Theory) และอยู่บนอุดมการณ์หลัก 3 ประการคือ อุดมการณ์พัฒนานิยม อุดมการณ์บริโภคนิยม และอุดมการณ์ความมั่นคงแห่งชาตินิยม ยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้ส่งผลให้

...สังคมไทยต้องเพิ่มระดับการพึ่งพาต่างประเทศมากขึ้นทุกทีในทุกด้านคือ ด้านการค้า การลงทุน การกู้เงิน ความช่วยเหลือ เทคโนโลยี การเมือง การทูต ตลอดจนวัฒนธรรม และการศึกษา (วิวัฒน์ชัย อัครถาวร, ใน โอวาท สุทธนารักษ์, บรรณาธิการ 2530 :12)

นอกจากนี้ ยังส่งผลทำลายระบบการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท ทำให้ชุมชนชนบทไม่อาจเป็นแหล่งประกอบอาชีพที่มั่นคงได้อีกต่อไป ชาวบ้านจำนวนมากต้องหาทางออกด้วยการละทิ้งไร่นา หนีความยากจนและความอดอยากซึ่งมักปรากฏในหลายรูปแบบ เช่น แรงงานอพยพทั้งในและต่างประเทศ และปัญหาแรงงานเด็ก เป็นต้น และระบบการศึกษาได้มีบทบาทเป็นกลไกอุปถัมภ์สนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาดังกล่าวอย่างเต็มที่ ซึ่งเท่ากับเป็นการเสริมผลกระทบดังกล่าวให้เด่นชัดและรุนแรงยิ่งขึ้น (อภิชัย พันธเสน และคณะ 2528 : 296)

ภายใต้สภาพปัญหาดังกล่าว ยังผลให้เกิดการแสวงหาแนวทางใหม่ของการพัฒนาเพื่อให้บุคคล ชุมชน และประเทศชาติสามารถพึ่งตนเองได้ และยุทธศาสตร์สำคัญที่ได้รับการนำมาใช้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพึ่งตนเองก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะ "ในกระบวนการพัฒนาตามแบบฉบับที่เรียกว่า "ล่างขึ้นบน" (Bottom-up Approach) นั้น การมีส่วนร่วม

* ดูรายละเอียดใน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ร่วมกับ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, "รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเพื่อการพึ่งตนเอง : การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท" (กรุงเทพมหานคร : กองนโยบายและวางแผนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2529). (อัครถาวร)

ของประชาชน (People's Participation) เป็นหัวใจสำคัญและมีการพึ่งตนเอง (Self-Reliance) เป็นเป้าหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าว" (บัณฑูร อ่อนคำ 2529 : 43) และในการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองนั้น "การที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้ ยุทธศาสตร์สำคัญประการหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้ก็คือ การจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน" (กาญจนา แก้วเทพ, ใน โอวาท สุทธานารักษ์, บรรณาธิการ 2530 : 213 - 214)

ประเด็นที่สำคัญยิ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้ก็คือ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่จะเกิดขึ้นนั้น ไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างลอย ๆ แต่ต้องประกอบไปด้วยเหตุปัจจัยที่เป็นแรงกดดันทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนหรือสังคม ปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยภาววิสัย (Objectivity) ได้แก่ นโยบายของรัฐ สภาพปัญหาทางสังคมที่บีบคั้นและสูกงอุมเพียงพอที่จะกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายในหรือปัจจัยอัตวิสัย (Subjectivity) ได้แก่ จิตสำนึกของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ตื่นตัวอย่างเพียงพอต่อการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ซึ่งปัจจัยทั้งสองนี้อาจจะมีทั้งลักษณะสะสม (Accumulate) เอื้ออำนวย (Facilitate) หรือลักษณะเร่งฉับพลัน (Precipitate) (กาญจนา แก้วเทพ 2527 : 138)

ในการนี้ บุคคลที่นับว่ามีบทบาทสำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนก็คือ "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" (Change Agents) ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญคือ การสร้างความต้องการในการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สามารถทำให้ประชาชนกระทำพฤติกรรมนั้นต่อไปแม้จะปราศจากผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระยะต่อมา (สำลี ทองสิว 2526 : 58) ยิ่งในกรณีที่ความเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นความพยายามที่เกิดขึ้นภายใต้บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่ยังไม่เปิดโอกาสอย่างเพียงพอ หรือกลไกรัฐยังไม่มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ขัดแย้งกับทิศทางเดิมแล้ว ก็นับว่ายิ่งต้องให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา "บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน โดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน" โดยศึกษาเฉพาะกรณีโครงการไร่นาสวนผสม โรงเรียนสาธิตวิทยา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่มีกิจกรรมในการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อ

ยังประโยชน์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้สนใจได้นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นของตน เท่าที่
 เงินไขจะอำนวยให้ และยังเท่ากับ เป็นการบุกเบิกงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพึ่งตนเองของชุมชนซึ่ง
 ในปัจจุบันยังอยู่ในระยะ เริ่มต้นของความสนใจจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็น
 พื้นฐานในการศึกษาประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ลุ่มลึกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง
 ของชุมชน ในด้านต่อไปนี้

1.1 การสร้างจิตสำนึกเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน

1.2 การจัดองค์กรประชาชน เพื่อหนุนช่วยการพึ่งตนเองของชุมชนโดยวิธีการมี

ส่วนร่วมของประชาชน

2. เพื่อศึกษาผลกระทบของบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในข้อ 1 ที่มีต่อความ
 เปลี่ยนแปลงของชุมชนในการทำไร่นาสวนผสม

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีโครงการไร่นาสวนผสม โรงเรียนสาครสิริวิทยา
 อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการวิจัยนี้หมายถึงผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นบุคคลในชุมชน
 เท่านั้น มิได้หมายรวมถึงผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นบุคคลภายนอกชุมชน

3. ในการวิเคราะห์ผลกระทบของบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อความ
 เปลี่ยนแปลงของชุมชนในการทำไร่นาสวนผสม ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการวิเคราะห์ว่า "ความ
 เปลี่ยนแปลงของชุมชนในการทำไร่นาสวนผสม" หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในแบบแผนการผลิต
 จากที่เคยทำมาอย่างเดียวมาเป็นการทำไร่นาสวนผสม โดยพิจารณาว่าเกิดความ เปลี่ยนแปลง
 ดังกล่าวในปริมาณเท่าใด และพิจารณาเฉพาะความ เปลี่ยนแปลงในเขตหมู่ 1 ตำบลสามดุ่ม และ
 หมู่ 10 ตำบลบางนมโค อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี จึงไม่อาจนำข้อค้นพบจากการวิจัยไปใช้อ้างอิงกับกรณีทั่วไป (Generalizability) หรืออ้างอิงได้น้อย

2. เจื่อนไขที่จะทำให้การจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน เป็นไปได้มากน้อยเพียงใดนั้น มีทั้งเจื่อนไขภายในและภายนอกชุมชน แต่ละเจื่อนไขก็ประกอบด้วยหลายปัจจัย บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งในการที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของชุมชนให้ไปสู่การพึ่งตนเองได้เท่านั้น และรูปแบบการผลิตแบบผสมผสานในลักษณะการทำไร่นาสวนผสมก็เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งในบรรดาหลายปัจจัยที่นำไปสู่การพึ่งตนเอง การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้มุ่งหาคำตอบว่าความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในการทำไร่นาสวนผสมอันเป็นผลกระทบจากบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนในความหมายที่แท้จริงเพียงใด

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. บทบาท หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการสร้างจิตสำนึกเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน และการจัดองค์กรประชาชน เพื่อหนุนช่วยการพึ่งตนเองของชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทหลักในการกระทำการเร่งเร้าหรือผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนในชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ให้ไปสู่สภาพที่สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้นตามจุดมุ่งหมายของโครงการไร่นาสวนผสม

3. การจัดการศึกษา หมายถึง การสร้างจิตสำนึกในการพึ่งตนเองของชุมชน และการจัดองค์กรประชาชนเพื่อหนุนช่วยการพึ่งตนเองของชุมชน โดยอาศัยกระบวนการจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

4. การพึ่งตนเอง หมายถึง ภาวะที่บุคคลในชุมชนสามารถใช้ศักยภาพหรือความสามารถของบุคคลในชุมชนนั้นเองเป็นหลักในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหาของตนเอง เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันของบุคคลในชุมชน โดยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสังคมภายนอกน้อยที่สุด

5. ชุมชน หมายถึง จำนวนครอบครัวและอาณาบริเวณในเขตหมู่ 1 ตำบลสามดุ่ม และ หมู่ 10 ตำบลบางนมโค อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการ คิดค้นและตัดสินใจแก้ปัญหา ขั้นตอนการดำเนินการ และขั้นตอนการประเมินผลในกิจกรรมของ องค์กรประชาชนที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้าไปมีบทบาทจัดตั้งขึ้นมา

7. นวัตกรรม หมายถึง แนวความคิดและรูปแบบในการทำอะไรน่าสนใจ

8. จิตสำนึก หมายถึง สภาวะทางจิตที่บุคคลในชุมชนเกิดความตระหนักหรือความสำนึก ที่จะพัฒนาตนเองและชุมชนให้ไปสู่สภาพที่สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

9. องค์กรหรือองค์กรประชาชน หมายถึง องค์กรที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้าไปมี บทบาทจัดตั้งขึ้นมาเพื่อหนุนช่วยการพึ่งตนเองของชุมชน โดยมีสมาชิกขององค์กร เป็นบุคคลภายใน ชุมชนสาครลี

10. ผลกระทบ หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในแบบแผนการผลิตในเชิงปริมาณ จากที่เคยทำมาอย่างเดียวมาเป็นการทำอะไรน่าสนใจ อันเป็นผลมาจากบทบาทของผู้นำการ เปลี่ยนแปลง

11. ไร่นาสวนผสม หมายถึง รูปแบบการผลิตแบบผสมผสานที่เน้นการปลูกพืชหลาย ๆ อย่างและ เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เดียวกัน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์โดยตรง

1. เป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบาทของผู้นำการ เปลี่ยนแปลง ในการจัดการศึกษา เพื่อการพึ่งตนเองของกรณีศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. ได้ทราบถึงบทบาทของผู้นำการ เปลี่ยนแปลง ในการจัดการศึกษา เพื่อการพึ่งตนเอง ของชุมชนจากกรณีศึกษา

ประโยชน์โดยอ้อม

1. ผลที่ได้รับจากการศึกษานี้เท่ากับเป็นการเสนอยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาเพื่อ
การพึ่งตนเองของชุมชนที่ถูกกำหนดโดยองค์การภาคปฏิบัติในระดับพื้นที่ให้เป็นทางเลือกหนึ่งของ
ทิศทางการจัดการศึกษาไทย แทนที่จะปล่อยให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาถูกกำหนดโดยโครงสร้าง
อำนาจรัฐระดับบนอย่างขาดความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นดังที่เป็นมา
โดยตลอด
2. เป็นแนวทางให้กับครูและนักพัฒนาในพื้นที่อื่น ๆ นำผลจากการศึกษาไปประยุกต์ใช้
เท่าที่เงื่อนไขจะอำนวยให้ต่อไป
3. เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป